

ДА БЪДЕШ ПРЪВ СРЕД ПЪРВИ - СТУДЕНТСКИ ЕСЕТА ВУЗФ 2012

Тази година бе знакова за Висшето училище по застраховане и финанси в София. Тя отбеляза първия, макар и млад юбилей на висшето училище със серия значими събития не само за академичната общност, но и за всички, свързани с областите на обучение във ВУЗФ бизнес среди.

Едно от събитията, които приковаха вниманието не само на

българската, но и на чуждестранната общественост, бе международният форум, предшестван от студентска конференция, носещи едно и също име „Глобални и регионални предизвикателства пред икономиката и финансовата система: Имаме ли работещи решения?“.

Своеобразен завършек на отбелязването на 10-годишния юбилей на ВУЗФ бе и организираната

кръгла маса на тема „Позициониране на специалността „Застраховане и осигуряване“ на пазара на висшето образование в България“, която представи резултатите от изследването, проведено под ръководството на доц. д-р Ирена Мишева, на тема: „Маркетингов анализ на поведението на потребителите на образователни услуги в системата на висшето образование по застрахова-

не и осигуряване“ (ръководител доц. д-р Ирена Мишева).

В рамките на тези събития възможност за изява получиха няколко студенти, чиито разработки, представени на тези форуми, направиха силно впечатление на всички присъстващи. Част от най-достойните научни есета представяме на вашето внимание чрез страниците на вестник „Застраховател прес“.

Надя Божинова, студент във Висше училище по застраховане и финанси

Това, което ни свързва - Европейски финансов надзор

След присъединяването на България към Европейския съюз пред нея се появява задължението да хармонизира националното си законодателство с приетите и действащи европейски норми и практики. Определеното на единни норми и общи правила в Европейската общност целят изграждането на единен пазарен механизъм с постепенно премахване на бариерите пред свободното движение на стоки, услуги, хора и капитали.

Хармонизирането на националното законодателство и изнасянето му на наднационално ниво обхваща всички сфери на икономическия и финансовия сектор.

Небанковият финансов сектор в България също се изправя пред предизвикателството да хармонизира законодателство си с действащото европейско, да транспонира европейските директиви и да приложи европейските регламенти в сектора.

Както е известно, трите направления на небанковата финансова система в България: инвестиционна, застрахователна и осигурителна дейност, се регулират от Комисията за финансов надзор (КФН), чиито основни цел и задача са поддържането на стабилност и прозрачност на небанковата система в България, както и защита интересите на инвеститорите, застрахованите и осигурените лица.

В съответствие с евро-

пейските разпоредби КФН е създадена през 2003 г. със специален закон и е изцяло независима от изпълнителната власт. Състои се от пет члена (председател, трима ресорни зам.-председатели, които имат правомощия на самостоятелни административни органи, и един член без изпълнителни функции), които се избират и освобождават от Народно събрание. Правомощията на комисията са регулаторни, като тя приема подзаконовни нормативни актове и тълкува съответните закони, свързани със сектора.

Така организирана, Комисията за финансов надзор попада в категорията на частично обединените надзори заедно с надзорите на Великобритания, Ирландия и Холандия. Трябва да се има предвид, че във Великобритания и Ирландия пенсионният надзор се извършва от отделна институция, а в Холандия надзорът върху финансовото състояние на банките, застрахователните дружества и пенсионните фондове е в Централната банка, докато надзорът върху тяхното пазарно поведение и върху капиталовите пазари е поверен на Комисията за надзор върху финансовите пазари.

Обединени надзори (застрахователен, осигурителен, банков и на ценни книжки) са създадени и функционира в Австрия, Белгия, Германия, Дания, Латвия, Финландия, Унгария, Полша, Швеция и Малта.

В страните-членки Словакия, Чехия и Естония надзорът на небанковия финан-

сов сектор е под опеката на Централната банка, като Комисия за финансов надзор на Естония е формирана като независима агенция със самостоятелен бюджет.

Разделени надзори са обособени в Гърция, Кипър, Италия, Литва, Румъния, Испания, Люксембург, Португалия, Словения и Франция. Важно е да се отбележи, че в последните пет държави застрахователният и пенсионният надзор се извършват от една институция.

Установеният неефективен законодателен процес и неравномерното прилагане на европейските закони в общността налагат въвеждането на нова законодателна архитектура и четиристепенна процедура за изработване, консултиране, приемане и прилагане на европейското законодателство във финансовата сфера. Целта на тази процедура е преодоляването на трудностите, които се появяват при изграждането на единен европейски пазар на финансови услуги.

Ниво I обхваща „Основните принципи на регулацията“. Тук попадат рамковите директиви от ниво I.

Към момента в застрахователния сектор са приети общо петдесет и една директиви в областта на животозастраховането, общото застраховане, счетоводството (директиви, които имат отношение към застрахователния пазар), електронната търговия, застрахователните групи, финансовите конгломерати, застрахователното посред-

ничество, автомобилното застраховане, презастраховането, несъстоятелност и ликвидация, както и платежоспособност на застрахователните дружества.

Ниво II - „Подробни технически норми“. Включват се директиви и регламенти, прилагащи и подпомагащи прилагането на директивите от ниво I.

Ниво III - „Прилагане на актовете“. Актовете се прилагат благодарение на задействани процедури и надзорни мерки.

Ниво IV - „Гаранции“. Трябва да се има предвид, че при неизпълнение на действията по някое от нивата за прилагане на европейското законодателство, след изтичане на всички поставени срокове, ако дадена държава-членка не е изпълнила задълженията си, Европейската комисия стартира процедура по неизпълнение срещу нея и представя въпроса пред Съда на Европейския съюз.

Чрез представената архитектура и въведена процедура по-бързо и ясно се определят задълженията и отговорностите на всеки един участник в процеса, увеличава се прозрачността на регулацията и се насърчава хармонизирането на надзорните практики в Европа. Отнесена към пазара, четиристепенната процедура предполага засилване на конкуренцията между неговите участници, както и по-задълбоченото им участие в развиването на законодателния процес.

В резултат на настъпващата финансова и иконо-

мическа криза приложена процедура за изготвяне, консултиране, приемане и прилагане на европейското законодателство акцентира върху няколко съществени за небанковия финансов сектор проблеми. Оказва се, че приетите и предприети мерки за борба с кризи са неефективни по отношение на регулаторната рамка и надзора. Въпреки обособяването на единен пазар и опериращите трансгранично институции държавните надзори на страните-членки все още регулират институциите само на национално ниво и все още няма коректни и ясни механизми за сътрудничество помежду им. Това налага изграждането на нова надзорна архитектура, която да упражнява надзор върху финансовата система в рамките на ЕС.

Европейският съвет за системен риск (ЕССР) събира и анализа необходимата за идентифициране на системни рискове информация. При констатиране на значителен системен риск, организацията издава предупреждения и препоръки за коригиращи действия, а в случай на извънредна ситуация информира и представя оценка на ситуацията на Съвета на министрите.

Европейският банков орган е създаден през ноември 2010 г. с Регламент на Европейския парламент, който официално влезе в сила от 1 януари 2011 г. Банковият орган, със седалище в Лондон, поема всички текущи задачи и правомощия на Комитета на европейските банкови надзорници (CEBS). В правомощията на организацията се включват някои широки компетенции, като предотвратяване на регулаторен арбитраж, гарантиране на равнопоставеност, укрепване на международната регулация, насърчаване сближаването на надзорните практики и др.

Европейският орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕИОПА) е създаден в резултат на реформите в структурите на финансовите надзори. Реформата е иницирана от ЕК по препоръка на Съвета на министрите с подкрепата на ЕС и Европейския парламент. Основните цели на ЕИОПА са свързани със защитата на потребителите и възстановяването във финансовата система, осигуряването на високо и ефективно равнище на регулиране и надзор, засилването на надзора върху трансграничните групи, както и насърчаването на координацията между европейските надзори.

Седалището на надзорния орган се намира във Франкфурт, Германия.

Европейски орган за ценни книжки и пазари (ЕСМА) е независим орган на ЕС, който допринася за запазването на финансовата стабилност в ЕС чрез осигуряване на прозрачност, ефективност и нормално функциониране на пазарите на ценни книжки, както и подобряване защитата на инвеститорите. Седалището на институцията се намира в Париж, Франция.

Европейските надзорни органи (ЕНО) разработват проекти за правнообвързващи технически стандарти, приемат насоки и препоръки, вземат индивидуални решения, чиито адресати са националните компетентни органи или участниците на финансови пазари, насърчават защитата на потребителите на финансови услуги и събират информация от всички национални надзорни органи, която агрегират в общодостъпна база данни.

Като орган, осъществяващ надзор над капиталовите пазари, застраховането и допълнителното пенсионно осигуряване, Комисията за финансов надзор членува в два от трите нови органа, а именно - ESMA и EIOPA, и взема сериозно участие в работите на третия - ESRB.

* * *

От изложеното дотук става ясно, че в областта на небанковия финансов сектор България, като член на Европейския съюз, продължава да хармонизира националното си законодателство с действащите европейски норми и се стреми да наложи утвърдени европейски практики. Европейският финансов надзор от своя страна, повлиян от настъпилата икономическа и финансовата криза, оптимизира законодателната си архитектура и създава организации, чиито цели са съсредоточени в предотвратяването на кризи, изграждането на системи за ранно предупреждение и избягване на системен риск. От друга страна, Европейските надзорни органи изградиха нови структури и методи за комуникации помежду си с цел гарантиране прозрачността на регулаторния процес, засилване превенцията на правата на потребителите, респ. на участниците на пазара на финансови услуги.

Литературни източници:
www.fsc.bg
www.eiopa.europa.eu
www.esma.europa.eu
www.eba.europa.eu

Докладът е елемент от разработвания от група преподаватели и студенти проект на тема "Мониторинг на агрегирания портфейл на застрахователното дружество" - Висше училище по застраховане и финанси

УПРАВЛЕНСКИ АСПЕКТИ НА АГРЕГИРАНИЯ ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПОРТФЕЙЛ

Моника Ташева и Цветелина Димитрова, студенти от специалност "Застраховане и осигуряване", Висше училище по застраховане и финанси – гр. София

Застраховането е благо-родна за обществото институция и дейност. Чрез функциите, които изпълнява, то е рационално средство за защита на бизнеса и благосъстоянието на хората, важен фактор за стимулиране на производствената активност и обезпечаването на здравословен начин на живот на гражданите. Наред с това обаче застраховането е специфичен вид дейност, бизнес, който, за да функционира нормално, трябва да реализира доход за собствени нужди. Поради тази причина застрахователните дружества следва да поддържат необходимата финансова стабилност. Това е възможно само когато застрахователната организация определя реално целите и задачите в бизнес стратегията и оперативната си застрахователна политика, когато поддържа оптимален и стабилен застрахователен портфейл и прилага съвременни ефикасни и ефективни методи за неговото управление.

В настоящия доклад правим опит да представим най-общо някои аспекти на агрегирания застрахователен портфейл на застрахователното дружество, които имат по-съществено значение за неговото ефикасно и ефективно управление. В случая имаме предвид, че освен застрахователна дейност дружеството осъществява още инвестиционна, финансова и други дейности. Всяка една от тях може да бъде разглеждана като отделен портфейл. Ние се насочваме да разглеждаме само основната (застрахователната) дейност и затова предметът на изследването е агрегираният застрахователен портфейл. Водим се от убеждението, че успехът на застрахователното дружество зависи предимно от формирането и рационалното управление на оптимален балансиран застрахователен портфейл. Това е възможно чрез максимално обективно и реално познание на неговите специфични аспекти, характеристики и параметри, на които въпроси ще се отдели внимание в следващото изложение.

Управленски аспекти на застрахователния портфейл на застрахователното дружество.

За редуцирането на риска и снижаването на застрахователните плащания (resp. повишаването на финансовия резултат и рентабилността) застрахователят трябва рационално да диверсифицира застрахованите обекти в индивидуалните (по видове застраховки) портфейли, така и в агрегативния портфейл като цяло. Това означава, че той следва да се ориентира и формира определен тип структура на агрегирания си портфейл. Типът на

портфейла се свързва с неговата организационно-техническа и икономическа характеристика, т.е. съвкупността от неговите организационни, технически и икономически особености. Той се обуславя от следните по-важни признаци: „апетит“ (склонност) към риска; специализация по видове застраховки; обекти, субекти и пр.; форми на застраховане (доброволна или задължителна), номенклатура на покритите опасности (рискове); мащаби (обем) на портфейла и пр.

В теорията и практиката типове застрахователни портфейли се систематизират и класифицират по определени критерии (признаци). Те са няколко.

Според степента на риска типове застрахователни портфейли биват:

а) Агресивен тип, при който е налице висока степен на риск;

б) Умерен (осеви) тип, характеризира се със средна степен на риск;

в) Консервативен тип с ниска степен на риск.

Според комплексния критерий „риск - рентабилност“ застрахователните портфейли се формират чрез комбинации и различни съчетания между броя, относителното тегло на видовете застраховани обекти, застрахователните продукти, покритите рискове и степента на рентабилност (доходност) на портфейла. В зависимост от този критерий се очертават следните основни типове:

а) Специализиран. Състои се от специфични, най-често нови застрахователни продукти; той е агресивен както по отношение на риска, така и към голям премийен приход и висока доходност (рентабилност);

б) Класически. Формира се от традиционни застрахователни продукти и услуги и се характеризира с умерен риск и ниска доходност;

в) Комбиниран (диверсифициран). При него е налице съчетание на традиционен и специализиран набор от застрахователни продукти и услуги, а рискът е среден и доходността е умерена.

Така очертаната типология на портфейлите ги дифе-

ренцира според индивидуалната (конкретната) степен на риска, равнището на икономическите и техническите ефекти (резултати).

Освен с така представените характеристики при формирането и управлението на застрахователния портфейл застрахователят трябва да се съобразява и рационално да съчетава и други негови параметри, които усложняват управлението на съвкупността. Включването на допълнителни изисквания и комбинирането им предполага трансформирането на основните типове в различни видове застрахователни портфейли. Те могат да бъдат:

-Агресивен портфейл с висока степен на риск и доходност, но с ниска финансова устойчивост. Това е вид специализиран портфейл, характеризира се със специфични или единични (индивидуални) застрахователни обекти и рискове, при които изравняването на риска е по-трудно.

-Консервативен тип с ниска степен на риск, с устойчив нисък доход, с висока финансова устойчивост. Това е класически тип застрахователен портфейл с традиционен набор от традиционни и универсални обекти и покрити рискове. При него възможностите за изравняването на риска са сравнително по-големи и благоприятни.

-Диверсифициран (комбиниран, смесен) тип със средна степен на риск, умерен доход, средна финансова устойчивост. Това е комбиниран вид застрахователен портфейл, включващ специфични индивидуални и традиционни (универсални) обекти и рискове.

По-важните управленски аспекти и характеристики на разглежданите дотук основни типове и видове застрахователни портфейли са представени в следващата таблица.

По отношение на приетите застрахователни обекти и покрития застрахователният портфейл може да бъде:

-Балансиран застрахователен портфейл. Това е класически и комбиниран вид застрахователен портфейл с умерен и диверсифициру-

От управленска гледна точка подобен аспект е важен с оглед на продължителността на «носенето на риска» от застрахователното ружество и свързаните с това ефекти, при положение че рисковата изложеност на портфейла е неблагоприятна. Наред с това обаче се създава възможност за изравняване на риска във времето и за евентуално балансиране на резултатите.

Един важен аспект за рационален портфейлен мениджмънт е свързан с формата на застраховане. Според този критерий може да се говори за следните три вида портфейли: портфейли, обхващащи само задължителни застрахов-

ките на застрахователните портфейли според формата на застраховане предоставят на застрахователния мениджмънт много полезна информация. По-конкретно, тя дава представа за обема на премийния приход; размера на застрахователните обезщетения; паричните потоци, а така също и за приноса на всяка форма за постигането на оперативните резултати.

В подобен аспект могат да бъдат разглеждани и видовете портфейли според броя на застрахованите лица с един застрахователен договор (полица), а именно: портфейли, обхващащи индивидуални застраховки; портфейли, обхващащи групови застраховки; портфей-

Табл. 1. Класификация на основните типове и видове застрахователни портфейли

Типове портфейли	Степен на риска	Продуктова структура (номенклатура)	Характеристика на типовете портфейли
Агресивен	Висока	Специализирана	Рисков, но високодоходен, ниско устойчив
Консервативен	Ниска	Класическа	Устойчив, ниска степен на риска, ниско доходен
Комбиниран (диверсифициран)	Средна	Комбинирана	Умерено устойчив, средна степен на риска, умерено доходен

Източник: <http://www.jourclub.ru/3/466/1/>

ем тип риск, който съдържа средносрочни и дългосрочни застрахователни договори. По принцип това е ефективен портфейл с повишена финансова устойчивост, но с ниска доходност и ниска ликвидност.

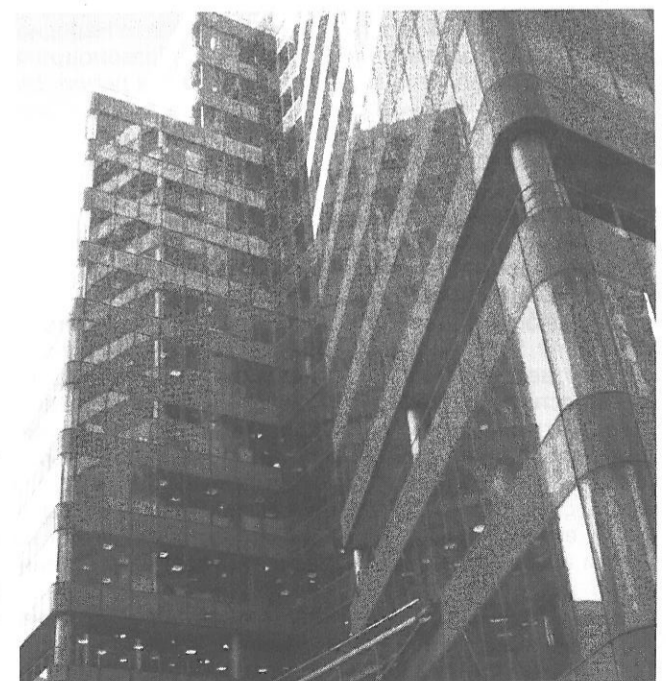
-Небалансиран застрахователен портфейл. Този вид се квалифицира като твърде неефективен застрахователен портфейл от агресивен тип и с висока степен на риск. По принцип това е недиверсифицируем специфичен по вид портфейл, формиран главно от краткосрочни договори. Той притежава висока степен на ликвидност, висока доходност, но с твърде ниска финансова устойчивост. Високата доходност при този вид се постига чрез презастраховането и други финансови инициативи, като тарифна политика, инвестиционна дейност, хеджиране и пр.

При по-нататъшна дедукция на критериите могат да се идентифицират и други аспекти на застрахователния портфейл. Така например с оглед на застрахователните срокове портфейлът може да бъде портфейл, формиран от дългосрочни застрахователни договори (над 3-5 години); портфейл, формиран от средносрочни застрахователни договори (от 1-3 години).

Табл. 2. Ориентировъчни количествени параметри при някои типове и видове застрахователни портфейли

Тип застрахователен портфейл	Риск (%)	Доходност (%)	Типове управление и финансова устойчивост на застрахователен портфейл
Консервативен застрахователен портфейл	1 - 5	от 5 до 10	Застрахователен портфейл пасивен тип, но финансово устойчив
Класически застрахователен портфейл	0,5-15	от 15 до 30	Застрахователен портфейл пасивно-активен тип, но умерено устойчив
Специфичен застрахователен портфейл	15 - 25	от 35 до 50	Застрахователен портфейл активен тип, но финансово неустойчив
Комбиниран застрахователен портфейл	0,5- 25	от 10 до 40	Застрахователен портфейл пасивно-активен тип, но средно устойчив

Източник: <http://www.jourclub.ru/3/466/1/>

АНАЛИЗ НА ПОРТФЕЙЛА „ГРАЖДАНСКА ОТГОВОРНОСТ“ НА АВТОМОБИЛИСТИТЕ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНО ДРУЖЕСТВО

Калин Илиев и Мая Ценова, студенти от специалност „Застраховане и осигуряване“ - Висшето училище по застраховане и финанси – гр. София

Докладът е част от разработвания от група студенти и преподаватели проект „Мониторинг на агрегиращия портфейл на застрахователното дружество“, с ръководител доц. д-р Радослав Габровски. Всички емпирични данни в доклада са взети от интернет страницата на Комисията за финансов надзор. Целевото дружество е реномиран лицензиран застраховател, функциониращ на българския застрахователен пазар.

застрахователно дружество по дадена застраховка е обобщаващ показател за обема, интензивността и маркетинговото равнище на застрахователната работа, основно на аквизиционната дейност на съответното дружество. В застраховането пазарният дял обикновено се измерва със събраните застрахователни вноски (премийния приход) от дадено дружество през определен период, най-често през дадена година. Той може да бъде измерен също така и по отношение на изплатените застрахователни обезщетения, както е подхотено в следващото изложение. Необходимите данни за установяване на пазарния дял на застраховката „Гражданска отговорност“ на автомобилистите в изследваното застрахователно дружество са представени в табл. 1

Табл. 1
Показатели на застраховката „Гражданска отговорност“ на автомобилистите през периода 2006–2010 г.

Години	Събрани брутни застрахователни вноски		Изплатени обезщетения		Брутна квота на щетите (%)
	Вноски (лв.)	Пазарен дял (%)	Обезщетения (лв.)	Пазарен дял (%)	
2006 г.	21 920 874	8.15	4 260 404	4.87	19,40
2007 г.	22 719 627	7.34	8 254 710	6.70	36,30
2008 г.	27 182 781	7.08	12 515 626	7.76	46,00
2009 г.	26 794 784	6.10	14 436 752	6.90	53,80
2010 г.	28 962 658	6.01	16 108 860	6.80	55,60

Представените данни в таблицата позволяват да се направят няколко констатации.

През наблюдавания период обемът на премийния приход в изследваното дружество бележи тенденция на нарастване (ежегодно с около 5%–7%), а пазарният му дял – тенденция на леко намаление. Това се дължи на зависимостта между повишаването на „цената“ на застраховката през последните 2–3 години (със 7%–9%) и пазарната политика на дружеството.

Размерът на изплатените обезщетения и техният пазарен дял пък бележат тенденция на нарастване. Това е показателно за някои негативни ефекти, свързани предимно с ликвидационната работа (особено при настъпили щети в чужбина) и опитите за застрахователни измами.

Приблизително същите тенденции се наблюдават и при верижните темпове на разглежданите показатели в рамките на агрегиращия застрахователен портфейл на дружеството. Те са посочени в табл. 2.

Данните в таблицата са достатъчно показателни за

Табл. 2
Застрахователни вноски и обезщетения по застраховката „Гражданска отговорност“ на автомобилистите на дружеството през периода 2006–2010 г.

Години	Застрахователни вноски		Застрахователни обезщетения	
	Вноски (лв.)	Темп на изменение(%)	Обезщетения (лв.)	Темп на изменение(%)
2006 г.	21 920 874	100,00	4 260 404	100,00
2007 г.	22 719 627	103,64	8 254 710	193,75
2008 г.	27 182 781	119,64	12 515 626	151,62
2009 г.	26 794 784	98,57	14 436 752	115,35
2010 г.	28 962 658	108,09	16 108 860	111,58

динамиката на разглежданите показатели, поради което оставяме оценката за нея на читателите на доклада.

Като отчитат съвременната кризисна икономическа и пазарна конюнктура, ръководството и специалистите от дружеството възприемат една по-консервативна политика за постепенно задържане на ръста на броя на застрахованите МПС по тази застраховка. Това отличава съществено политиката на дружеството от основните му конкуренти на пазара, тъй като то се стреми да редуцира размера на бизнеса, имащ основен дял в негативните резултати.

2. Анализ на основните показатели за застраховката „Гражданска отговорност“ на автомобилистите при целевото дружество

Табл. 3
Основни показатели за застраховката „Гражданска отговорност“ на автомобилистите при дружеството през периода 2006–2010 г.

Години	Събрани брутни застрахователни вноски		Изплатени обезщетения		Брутна квота на щетите (%)
	Вноски (лв.)	Дял в портфейла (%)	Обезщетения (лв.)	Дял в портфейла (%)	
2006 г.	21 920 874	41,61	4 260 404	27,45	19,40
2007 г.	22 719 627	34,12	8 254 710	34,75	36,30
2008 г.	27 182 781	33,01	12 515 626	36,48	46,00
2009 г.	26 794 784	36,11	14 436 752	38,11	53,80
2010 г.	28 962 658	40,31	16 108 860	41,82	55,60

Табл. 4
Основни показатели за портфейла „Гражданска отговорност“ на автомобилистите през периода 2006–2010 г.

Години	Събрани брутни застрахователни вноски (лв.)	Изплатени разноски (лв.)		Нетна премия (лв.)
		Разноски (лв.)	Дял от вноските (%)	
2006 г.	21 920 874	4 998 556	22,80	16 922 318
2007 г.	22 719 627	8 650 340	38,07	14 069 287
2008 г.	27 182 781	12 223 461	44,97	14 959 320
2009 г.	26 794 784	9 044 000	33,75	17 750 784
2010 г.	28 962 658	9 537 000	32,92	19 425 658

Табл. 5
Основни показатели за застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите при дружеството през периода 2006–2010 г.

Години	Брутна квота на щетите (%)	Нетна квота на щетите (%)	Квота на разноските (%)	Комбинирана квота (%)
2006 г.	19,40	25,10	22,80	42,20
2007 г.	36,30	58,70	39,00	75,30
2008 г.	46,00	83,70	44,96	90,96
2009 г.	53,80	81,30	31,23	85,03
2010 г.	55,60	82,90	32,93	87,93

та да бъде изследвана.

От данните в таблицата се установява, че абсолютният размер на премийния приход при застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите в началото на периода бележи спад. Почти същата тенденция се очертава и при дела на тази застраховка в застрахова-

тния портфейл на дружеството, като за последната година той изпреварва, както вече се отбеляза, дела на застраховката „Автокаска“.

През наблюдавания период изплатените застрахователни обезщетения при разглежданата застраховка бележат трайна тенденция на нарастване, което не е особено благоприятно за дружеството. Това се отнася най-вече за периода 2007–2010 г., когато относителният дял на изплатените обезщетения е по-голям от този на премийния приход.

Тази ситуация води до ежегодно нарастване на един от основните финансови и рискови показатели

– брутната квота на щетите, изчислена като отношение на изплатените обезщетения и брутния премийен приход. Въпреки това показателят е в нормални, а не е в екстремално опасни граници (над 80%–90%), което е доказателство за сравнително нормалното развитие на риска и правилната рестриктивна консервативна застрахователна политика на дружеството.

Ситуацията се изяснява още повече, като се фокусира вниманието върху данните за размера и дела на разноските, които са посочени в долната таблица.

От представените данни могат да се направят няколко основни констатации.

Докладът е елемент от разработения от група преподаватели и студенти от специалност „Застраховане и осигуряване“ при ВУЗФ проект „Мониторинг на агрегирания портфейл на застрахователното дружество“ с ръководител на проекта доц.д-р Радослав Габровски. Избраното целево застрахователно дружество оперира на българския застрахователен пазар.

Основни направления на структурния анализ на застрахователния портфейл

Застрахователният портфейл е базисно понятие, сложна икономическа категория в застраховането. Освен множеството аспекти, в които той се проявява в бизнеса и на пазара, най-съществената негова характеристика е свързана със спецификата на застрахователните продукти, които са разработени в зависимост от риска, непредвидимостта, несигурността и последиците от икономическата и пазарната конюнктура. Всичко това налага при управлението на застрахователния портфейл прилагането на структурния подход и анализ в различни аспекти – форма на застраховане, застраховани субекти, рискови покрития, видове продукти и пр.

Първият аспект и критерий, в който се анализира структурата на портфейла на целевото дружество е според формата на застраховане. Констатациите и изводите в този аспект дават представа за размера на премиения приход и застрахователните обезщетения, които генерират отделните форми на застраховане, както и за проблемните области, касаещи адекватни действия. При съответни съпоставки може да се съди при коя форма рисковата изложеност е по-голяма, коя е по-рентабилна, респ. дефицитна и пр. Данните са систематизирани и представени в следващата таблица.

От данните в таблицата се установява, че абсолютният размер и дялът на премиения приход и на застрахователните обезщетения е в полза на доброволната форма на застраховане. Това е логично и нормално, тъй като задължителната форма обхваща само двете задължителни застраховки (Гражданска отговорност на автомобилите, включително „Зелена карта“, и задължителната застраховка „Злополука“ на пътниците в средствата за обществен транспорт), а доброволната – останалите 13 вида застраховки.

Прави впечатление обаче, че от 2007 г. както абсолютният размер, така и дялът на премиения приход и обезщетенията при задължителната форма бележат тенденции на ежегодно увеличение (с темп от около 10%-11,5 %).

За същия период при доброволната форма на застраховане се наблюдава почти ежегодно намаление на

СТРУКТУРЕН АНАЛИЗ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ ПОРТФЕЙЛ

Елица Шополова и Теодора Димова, студенти от специалност „Застраховане и осигуряване“ - Висше училище по застраховане и финанси – гр. София

Табл. 1. Структура на агрегирания портфейл на дружеството според формата на застраховане през периода 2006-2010 година

Година	Агрегиран портфейл							
	Задължителни застраховки				Доброволни застраховки			
	Премиен приход (хил.лв.)	Дял (%)	Застр. обезщетения (хил.лв.)	Дял (%)	Премиен приход (хил.лв.)	Дял (%)	Застр. обезщетения (хил.лв.)	Дял (%)
2006 г.	22 467	42,65	2 5656	27,45	30 219	57,35	12 960	72,55
2007 г.	23 343	35,06	6 679	34,90	43 234	64,94	17 109	65,10
2008 г.	27 638	33,56	10 538	36,49	55 089	66,44	23 772	63,51
2009 г.	27 256	36,70	13 260	38,10	47 058	63,30	24 603	61,90
2010 г.	29 446	41,00	15 741	41,80	42 430	59,00	22 764	58,20

Табл. 2. Брутна квота на щетите при агрегирания портфейл според формата на застраховане през периода 2006-2010 г.

Година	Брутна квота на щетите	
	Задължителни застраховки	Доброволни застраховки
2006 г.	11,42	42,90
2007 г.	28,60	39,57
2008 г.	38,13	43,15
2009 г.	48,65	52,28
2010 г.	53,45	53,65

абсолютния размер и относителния дял на премиите и обезщетенията (с темп около 4%-6 %).

Основният извод, който може да се направи, е, че при доброволното застраховане дружеството има възможности и реално прилага сравнително рестриктивна и селективна политика по отношение на застраховките, които генерират по-чести и големи загуби. Смятаме, че усилията на дружеството трябва да се насочат повече към задължителната форма особено при ликвидационната дейност.

Интерес представлява изменението на основния финансов и рисков показател – брутната квота на щетите. За него може да се съди от данните в следващата таблица.

Данните в таблицата са показателни в няколко отношения.

При двете форми на застраховане показателят бележи тенденции на увеличение (с темп от около 10%-11,5 %). По-голяма е квотата на щетите при доброволното застраховане главно поради по-големия брой застраховки и обема на работа, в

резултат на което щетите се кумулират във времето.

Темповете на нарастване на показателя са различни. При доброволната форма темпът е около 29% - 30 %, като през последната година на периода спада до около 8%-9 %, а при доброволната – 13%-20 %, а през последната година спада на около 4 %.

От това следва, че при

Табл. 3

Структура на агрегирания портфейл на целевото дружество според брутния премиен приход по видове застраховки за периода 2006-2010 година

Видове застраховки	Сухопътни превозни средства (без релсови превозни средства) ¹		ГО, свързана с притежаването и използването на мпс и „зелена карта“		Пожар и природни бедствия		ДРУГИ		ОБЩО	
	Премиен приход (х.лв.)	Дял %	Премиен приход (х.лв.)	Дял %	Премиен приход (х.лв.)	Дял %	Премиен приход (х.лв.)	Дял %	Премиен приход (х.лв.)	в %
2006	20 319, 3	38,57	21 920, 8	41,61	3 356, 2	6,37	7089	13,45	52685,4	100,00
2007	29726,2	44,65	22719,6	34,12	4172,7	6,27	9959	14,96	66577,7	100,00
2008	37726,7	45,82	27182,7	33,01	5623,7	6,83	11812,2	14,35	82345,4	100,00
2009	32462,9	43,70	26794,7	36,1	6198,7	8,3	8857,7	1.11.1990 г.	74314,2	100,00
2010	26339,5	36,6	28962,6	40,3	7876,2	11,00	8697,4	12.10.2012 г.	71875,7	100,00

Източник: По данни на застрахователите и статистика, представена официално от КФН: http://www.fsc.bg/media_center/files/Nonlife_2009.xls

лиз на застрахователния портфейл на разглеждано дружество в този аспект са представени в следващата таблица.

От представените данни могат да се направят няколко по-съществени констатации.

Ясно се очертава, че през отделните години по премиен приход само три от застраховките заемат общ дял от около 85%-87 %, докато при останалите 13 вида, т. нар., „малки застраховки“ (поради малкия им дял в агрегирания портфейл), се падат общо около 15%-13%. Подобен дисбаланс повече или по-малко е типичен за всички опериращи на българския застрахователен пазар застрахователни компании и за пазара като цяло. Това състояние свидетелства за недостатъчна диверсификация и асиметрия на разглеждания портфейл, което се отразява върху рисковата изложеност, тарифирането, управлението на риска, маркетинговата дейност, формирането на резервите, динамиката на паричните потоци и върху крайните резултати като цяло.

Върху очерталата се ситуация основно влияние оказва дялът на двете автомобилни застраховки. Установява се още, че през първите четири години премиеният приход и дялът на застраховка „Автокаска“ бележат ежегодно нарастване, докато през 2010 г. поради задълбочаващата се криза те намаляват с около 19 %.

При задължителната застраховка „ГО“ на автомобилите и „Зелена карта“ се наблюдава трайна тенденция на ежегодно нарастване както в абсолютен, така и в относителен размер в границите на около 10%-11 %.

Причините за подобно състояние са известни, но основно това се дължи на повишените тарифни ставки и предприетите мерки за повишаване обхвата на застраховката през последните две години.

Тъй като дялът на трите и на другите 13 застраховки се допълва до 100 %, естест-

вено и логично е падащият се на тях общ дял през наблюдавания период да бъде разликата в границите на 12%-14 %. Смятаме, че коментарът е излишен, но не може да пропуснем, че през последните две години от наблюдавания период абсолютният размер и относителният дял на премиения приход бележат тенденция на намаление. Интересни констатации и изводи за управлението на застрахователния портфейл могат да се направят при съпоставката на дела на премиения приход и изплатените застрахователни обезщетения за разглежданите застраховки. За целта ще използваме данните в следващата таблица.

Представените в таблицата данни са показателни в няколко отношения.

Установява се, че застраховката „Автокаска“, чийто дял на премиения приход е в границите между 38%-45 %, генерира загуби в относителен размер между 46%-58 %, т.е. с около 12-13, 5 повече. В агрегирания (общия) застрахователен портфейл тази застраховка носи най-много загуби за дружеството. Благоприятно в случая е, че дялът на застраховката бележи ежегодно тенденция на намаление, което се дължи, както вече се отбеляза, на възприетата по-консервативна и рестриктивна политика на компанията по отношение на застраховките, генериращи по-големи загуби.

При подобна съпоставка при задължителните застраховки „Гражданска отговорност“ на автомобилите и „Зелена карта“ се установява, че дялът на техния премиен приход и изплатените обезщетения е почти еднакъв и се движи средно в границите на 35%-40 %. За разлика обаче от застраховка „Автокаска“ при тези застраховки дялът на обезщетенията бележи тенденции на нарастване (средногодишно с около 6%-8 %).

Общият дял на обезщетенията при другите 13 вида застраховки бележи трайна тенденция на намаление в границите на около 7% -10 %. Като се има предвид, че абсолютният размер и относителният дял на премиения приход при тези застраховки превишава този на изплатените обезщетения, може да се направи изводът, че неизразходваната част от премиите „дотира“ (издържа) другите две застраховки. Този извод има както технически, така и икономически смисъл, защото става въпрос за по-интензивна аквизиционна дейност при „малките“ застраховки.

АНАЛИЗ НА ПОРТФЕЙЛА „ГРАЖДАНСКА ОТГОВОРНОСТ“...

(Продължава от стр. 21)

Размерът на разноските заема значителен дял в brutния премиен приход. Установява се, че макар в абсолютен размер те да нарастват, относителният им дял в brutния премиен приход намалява. Последното е по-важно, тъй като по-голяма част от brutната вноска остава за покриване на риска (обезщетенията).

Нетният премиен приход, който представлява разлика между brutния премиен приход и изплатените разноски, бележи темп на нарастване (с около 7%-9%). Това има значение за намаляване на нетната квота на щетите.

На базата на предходната информация могат да се изчислят едни от най-важните финансови и

рискови показатели – нетната квота на щетите, квота на разноските и комбинираната квота, които са посочени в следващата таблица. Тези показатели по-реално и по-добре характеризират развитието на риска в сравнение с показателите, изчислени чрез brutните величини.

Данните в таблицата показват връзката, от една страна, между brutния и нетния премиен приход, разноските и изплатените застрахователни обезщетения и между рисковите показатели (чрез различните квоти), от друга страна. Констатира се, че квотата на разноските (отношение между разноските и brutния премиен приход), подобно на brutната квота, бележи колебания, но

общо за периода тенденцията е към намаление, което се дължи на предприетите в последните години от застрахователите и регулаторните органи мерки за намаляване на плащанията до сравнително по-разумни граници, особено когато става въпрос за задължителното застраховане. Нетната квота на щетите обаче бележи бавно нарастване, което е показателно за увеличаване на честотата, броя и размера на щетите.

Най-красноречивият показател за развитието на риска е комбинираната квота, която обединява (сумира) brutната квота на щетите и квотата на разноските. Тя показва отражението (влиянieto) на основните структурни елементи

на brutната (тарифната) застрахователна вноска върху размера на плащанията, паричните потоци и като следствие – върху развитието на риска. От данните в табл. 5 се констатира, че този показател следва динамиката на съставните му елементи (другите два показателя) и бележи тенденция на увеличение. Независимо от това благодарение на умерената рестриктивна политика на дружеството може да се оцени, че неговата комбинирана квота е в сравнително добри граници и показва нормално развитие на риска. От това следва, че разглежданата застраховка все още е рентабилна, а финансовият резултат от нея показва, че тя се самоиздържа.

Заклучение

Извършеното изследване очерта най-общо състоянието на застраховката „Гражданска отговорност“ на автомобилите в изследваното дружество. То би могло да се осъществи и в други аспекти, които изискват по-широкомасщабно проучване. Независимо от това става ясно, че тази застраховка е една от най-проблемните и рискови за пазара застраховка в дружеството, макар че портфейлът му е сравнително добре балансиран, консервативен, с умерено развитие на риска и възможности за самоиздръжка.

Използвани източници

1. Комисия по финансов надзор (www.fsc.bg).
2. Годишен финансов

отчет на целевото дружество за 2010 г. .

3. Национален статистически институт (www.nsi.bg).

За подробности виж. Годишен финансов отчет на дружеството за 2010 г. [2].

Годишен финансов отчет на целевото дружество за 2010 година.

В размера на разноските не са включени всички съдебни разноски, които трудно могат да се установяват поради факта, че съдебните дела продължават понякога с години.

Проучванията показват, че при други застрахователи за разглежданата застраховка показателят е над 100%-105%, което свидетелства, че тя е дефицитна.

УПРАВЛЕНСКИ АСПЕКТИ

(Продължава от стр. 20)

Класифицирането на застрахователните портфейли може да стане и по други признаци, като видове субекти (физически и юридически лица), териториален признак (национални, чуждестранни, регионални) и пр. С оглед изравняването на риска във и извън застрахователната съвкупност портфейлите могат да бъдат разграничени също така на застрахователни и презастрахователни. Подобно разграничаване има съществено значение за управлението на риска чрез прилагането на съответните застрахователни принципи, техники и механизми.

Разгледаните дотук класификационни критерии, типове и видове застрахователни портфейли дават представа относно възможностите за ориентиране и избор на застрахователни портфейли, съответстващи на финансовия потенциал, целите, намеренията и другите възможности на застрахователното дружество.

В крайна сметка следва да се има предвид важното обстоятелство, че ефективен застрахователен портфейл може да се изгражда чрез рационално съчетаване на качествените и количествените параметри на застрахователните обекти, рисковите покрития, рисковите групи

и пр. Така чувствително се разширяват възможностите за постигане на оперативните и стратегическите бизнес-цели, а именно:

Запазване и повишаване капитала и пазарната стойност на застрахователното дружество.

Постигане на оптимална рентабилност на застрахователните операции и портфейли.

Минимизиране на риска. Гарантиране на финансова стабилност и устойчивост на застрахователните операции и портфейла във времето и пространството.

Рационалното и ефективно управление на агрегирания застрахователен порт-

фейл на дружеството е възможно чрез прилагането на ефикасен и ефективен риск мениджмънт, включващ разумна застрахователна и презастрахователна политика, мониторинг и контрол върху динамиката на портфейла и пр., базирани на съвременни научни основи и добри практики.

Заклучение

Въпросите и проблеми-

те, свързани с формирането и управлението на застрахователните портфейли, са сложни и дискуссионни. В това отношение готови схеми и рецепти няма и не са възможни. Не е възможно директното прилагане и на най-добрите в това отношение световни практики. Това е така, защото разглежданата материя е свързана с конкретните особености на националните икономи-

ки, риска, законодателната дейност и регулирането, наличието на висококвалифицирани кадри и други национални и корпоративни особености, свързани със застрахователното дружество. Най-важното, към което трябва да се стремят застрахователите, е, че за да изпълняват нормално застрахователните си ангажименти, те трябва да бъдат финансово стабилни и надеждни.

Табл. 1. Класификация на основните типове и видове застрахователни портфейли

Типове портфейли	Степен на риска	Продуктова структура (номенклатура)	Характеристика на типовете портфейли
Агресивен	Висока	Специализирана	Рисков, но високодоходен, ниско устойчив
Консервативен	Ниска	Класическа	Устойчив, ниска степен на риска, ниско доходен
Комбиниран (диверсифициран)	Средна	Комбинирана	Умерено устойчив, средна степен на риска, умерено доходен

Източник: <http://www.jourclub.ru/3/466/1/>

Табл. 4
Структура на изплатените застрахователни обезщетения по видове застраховки в агрегирания портфейл на дружеството през периода 2006-2010 година

Видове застраховки	Сухопътни превозни средства (без релсови превозни средства)		ГО, свързана с притежаването и използването на мпс		Пожар и природни бедствия		Друг		ОБЩО	
	Обезщетения (х.лв.)	Дял %	Обезщетения (х.лв.)	Дял %	Обезщетения (х.лв.)	Дял %	Обезщетения (х.лв.)	Дял %	Обезщетения (х.лв.)	Дял %
2006	8 957, 6	57,72	4 260, 4	27,45	722, 855	4,66	1 579, 2	10,17	15 520, 1	100
2007	12 553, 9	52,86	8 254, 7	34,75	638, 6	2,69	2 304, 3	9,70	23 751, 6	100
2008	17 695, 0	51,58	12 515, 6	36,48	1 160, 0	3,38	2 934, 4	8,56	34 305, 1	100
2009	19042,4	50,3	14436,7	38,1	1392,5	3,7	2 991, 0	7,90	37862,6	100
2010	17897,5	46,5	16108,9	41,8	1714,5	4,5	2 784, 1	7,20	38504,9	100

Източник: 1. По данни на застрахователите и статистика, представена официално от КФН http://www.fsc.bg/media_center/files/Nonlife_2009.xls

СТРУКТУРЕН АНАЛИЗ...

(Продължава на стр. 23)

(Продължава от стр. 22)

Поради благоприятното развитие на риска това може да стане чрез намаляване на тарифните ставки, за което видимо има обективно основание. От извършения дотук анализ могат да се направят няколко основни извода:

Първо. Агрегираният застрахователен портфейл на избраното целево дружество не е достатъчно диверсифициран и балансиран по отношение на отделните застраховки. Това обаче не е повлияло особено негативно върху развитието на риска и финансовите резултати през наблюдавания период.

Второ. Наблюдава се слабо изразена тенденция на

нарастване на премиения приход по основните застраховки и подчертана тенденция на намаление в относителния дял на плащанията (застрахователните обезщетения) в изследваното дружество.

Трето. Отделните застраховки, а и портфейлът като цяло не са дефицитни. Това се доказва чрез получените резултати от други съвместни проучвания. От тях се установява, че през последните 2-3 години рисковите показатели са, както следва: brutната квота на щетите е в границите на 45%-56 %; нетната квота - 80%-83 %; комбинираната квота - 80%-88 %. Освен че тези рискови показатели са под 100 % (което свидетелства за положителни финансови резултати и рентабилност), налице са и тенденции на намаление при застраховките, генериращи най-чести и големи застрахователни плащания.

Заклучение

Извършеният структурен анализ на агрегирания застрахователен портфейл на избраното целево дружество поради редица ограничения е непълен. Има и други интересни за застрахователния мениджмънт структурни аспекти (напр. по субекти, специални рискови покрития и пр.), които разкриват допълнителни важни

параметри и характеристики, позволяващи правенето на съответни полезни изводи и заключения. Все пак целта на тази работа е да се обърне сериозно внимание на факта, че за да бъде рационално управляван агрегираният застрахователен портфейл на дадено дружество, той трябва да се проучва, анализира и оценява в структурно отношение, на базата на реална и обективна информация. Така става възможно разкриването на проблемните области и „тесните“ места в работата на застрахователя.

В това отношение най-голям принос има застраховката „Гражданска отговорност“ на автомобилите особено при застрахователни случаи в чужбина (т. нар. Румънски синдром).

За краткост по-нататък в изложението тази застраховка ще наричаме „Автокаска“

За европейския застрахователен пазар аналогичните величини са около 50%-55 % (респ. 50% -45 %)

В България кризата се разрази през 2009 година, но ефектите върху застраховането се задълбочават и днес.

При съвместната разработка на проекта „Мониторинг на агрегирания портфейл на застрахователното дружество“

Темата подготви